
NOU 2003:25
Ny lov om universiteter og høyskoler

Høringsuttalelse fra
Høyres Studenterforbund

1. Oppsummering

▪ TILKNYTINGSFORM

HSF ønsker at loven skal åpne for organisering både som stiftelse, særlovsselskap og som forvaltningsorgan med lovfestede fullmakter. Organisering som stiftelse står HSF nærmest, men på grunn av stor forskjell mellom institusjonene under loven, mangelen på erfaringsbaserte studier av de ulike tilknytningsformene og av respekt for selvbestemmelsesrett i academia ønsker ikke HSF at en bestemt og ny tilknytningsform blir gjennomført ved lov.

▪ STATLIG ANSVAR

HSF mener at staten har et overordnet ansvar for finansieringen og utdanningstilbudet i landet.

▪ LIK RETT TIL UTDANNING

HSF mener gratisprinsippet skal gjenspeile lik rett til utdanning slik at økonomiske forhold ikke skal avgjøre om en person har mulighet til å ta høyere utdanning eller ikke. HSF mener at pengene skal følge studenten, både når det gjelder private og offentlige høyskoler og universiteter.

▪ KVALITETSSIKRING, EVALUERING OG AKKREDITERING

HSF mener at et uavhengig statlig organ skal ta seg av all evaluering og akkreditering av høyere utdanning. Organet må kreve høy standard for kvalitet og faglig bredde for å tildele institusjonene undervisningsrett. Det faglige organet skal være selvstendig i sine avgjørelser. HSF mener utvalgets avgjørelse skal være endelig.

▪ STUDENTDEMOKRATI OG STYRESAMMENSETNING

HSF mener studenter skal være representert med to representanter, eller minst 20% i alle styrer, utvalg og råd som avgjør eller behandler saker med innvirkning på studiesituasjonen. Når det gjelder styresammensetning ønsker HSF et styre der ingen enkeltgrupper har flertall.

▪ ADMINISTRATIV OG POLITISK LEDELSE

HSF mener det skal være opp til den enkelte institusjon om de ønsker både rektor og direktør, eller en felles politisk og administrativ ledelse. Også spørsmålet om ledere på institusjons- og instituttnivå skal være ansatte eller valgte bør være opp til institusjonen. Dette ønsker vi fordi det er stor forskjell på institusjoner og mulighet for diversitet i ledelsesstrukturen vil gi institusjonene mulighet til å basere sine valg på kompatible studier.

▪ DIMENSJONERING

HSF mener den enkelte institusjon skal ha ansvar for dimensjoneringen. Uavhengig av statens myndighet på dette området, kan spesielle samfunns- eller næringsbehov bli ivaretatt enten gjennom vilkårsbaserte tildelinger fra Storting eller regjering, eller via kontraktsbaserte avtaler mellom samfunn, næringsliv og institusjon.

2. Utgangspunkt for høringen

Høyres Studenterforbund har som prinsipielt utgangspunkt at høyere utdanningsinstitusjoner skal være frigjort fra staten. Dette gjelder både prinsipielt og praktisk. Vi ønsker ikke en tilknytning til staten som baserer seg på statsrådets instruksjonsrett, eller på statlig eierskap

av institusjonens verdier. Høyres Studenterforbund mener institusjonene bør stå fritt til å selv organisere sin egen drift. Dette fra grunnorganisering av pensum og kursopplegg, via organisering av styring og inndeling av institusjonen, til adgang til opptak av lån og drift av eiendomsmassen.

HSF ønsker at hver institusjon fritt skal kunne organisere sitt velferdstilbud til sine studenter. Dette være seg gjennom en studentsamskipnad, eller gjennom egen drift av studentboliger, spisesteder o.l. samt samarbeid med kommune om barnehager, legetjeneste osv.

HSF mener prinsipielt at statens ansvar for høyere utdanning avgrenser seg til et overordnet ansvar for finansiering, og til opprettholdelse av lik rett til utdanning, ved at staten har ansvar for at det fins kvalitativt gode utdanninger å velge mellom. HSF mener med dette at staten ikke skal ha et dimensjoneringsansvar. Dette skal ligge til institusjonene. Vil stat, samfunn eller næringsliv oppjustere dimensjoneringen innen enkelte fagfelt ut over det institusjon selv legger opp til, kan dette gjøres gjennom vilkårsbaserte bevilgninger, eller kontrakter om produksjon mot bevilgning.

HSF vektlegger at en lov om høyere utdanning skal være tilstrekkelig fleksibel til å ivareta interessene og særbehovene til et mangfold av utdanningsinstitusjoner. Det er stor forskjell på Balletthøyskolen i Oslo og Universitetet i Oslo. Både i bredde, tallet på ansatte og studenter, økonomiske rammevilkår og forskningsmessige ambisjoner. Dette må gjenspeiles gjennom en lov som sikrer fleksible overordnede retningslinjer for institusjonenes drift.

For å sikre et fritt akademia er det viktig å sikre akademia mulighet til å styre seg selv. Derfor mener HSF at ingen grupper, verken eksterne, studenter eller ansatte skal ha flertall i styrer ved institusjonene.

3. Kommentarer til spesielle punkt

3.1 TILKNYTINGSFORM

Høyres Studenterforbund legger til grunn at staten og de høyere utdanningsinstitusjonene har flere samsvarende, men også noen divergerende behov på lang sikt. Disse bør tas hensyn til når man bestemmer hvordan stat og høyere utdanningsinstitusjoner skal samarbeide.

Hva trenger staten?

Staten har behov for kontroll med definisjonen av målet og rollen til de høyere utdanningsinstitusjonene. Dette behovet blir ivaretatt ved at en har en lov om høyere utdanningsinstitusjoner, og også gjennom statens kriterier for kvalitet i utdanningene og kvalitetssikring. Videre trenger staten en garanti for sikring av kvalitet og effektivitet på institusjonene.

Hva trenger institusjonene?

For å være en kritisk korreks i samfunnet, og for å stå fritt til å drive kritisk fundert forskning og utdanning trenger institusjonene akademisk autonomi fra staten. Dette innebærer frihet til selv å bestemme pensum og faglig innhold, og til selv å forske fritt. For det andre trenger institusjonene fleksible rammer. Slik at de selv kan gjøre prioriteringer. For det tredje trenger institusjonene trygghet og forutsigbarhet i finansieringen. Dette innebærer et overordnet statlig ansvar for finansiering av kjernevirksomheten.

NOU 2003: 25 Ny lov om universiteter og høyskoler Høringsuttalelse fra Høyres Studenterforbund

HSF mener det bør legges opp til en tilknytningsform som gjør institusjonene formelt uavhengige av staten, og som fjerner statsrådets instruksjonsmyndighet. Derfor går HSF på prinsipielt grunnlag inn for organisering som stiftelse. Likevel er det slik at det ikke eksisterer vitenskapelig erfaringsbaserte undersøkelser på virkningene og forskjellene mellom tilknytningsformene. Derfor er HSF skeptiske gjennom lov bestemme at alle institusjoner skal skifte tilknytningsform. Også med tanke på akademias frihet og selvbestemmelsesrett, bør man i lov åpne for organisering både som stiftelse, særlovselskap og forvaltningsorgan med lovfestede fullmakter. Slik vil det være opp til institusjonene hva de ønsker å organisere seg som.

HSF viser videre til Lov om stiftelser for hvordan stiftelser bør organiseres. Med de krav som ligger i denne, og plikten til godkjenningen fra fylkesmannen, mener HSF at det ikke trenger å stilles ytterligere krav til en stiftelse innen høyere utdanning, enn til stiftelser ellers.

Prinsippet for loven må være å gi frihet til institusjonene. Gjennom åpning for flere tilknytningsforhold gis en nettopp dette.

3.2 GRATISPRINSIPPET

Høyres Studenterforbund mener det er positivt at utvalget har fremmet forslag om å lovfeste det generelle gratisprinsippet for offentlig høyere utdanning. Dette er et viktig prinsipp som ivaretar prinsippet om lik rett til utdanning. HSF legger til grunn at lik rett til utdanning betyr at det ikke skal være økonomiske forhold som skal avgjøre om en person tar høyere utdanning, men personens evner og kunnskaper.

HSF mener at pengene skal følge studenten, både når det gjelder private og offentlige høyskoler og universiteter. HSF mener at staten diskriminerer private høyskoler, og deres studenter ved å ikke gi fulle skolepenger til studentene ved private institusjoner.

Samtidig må loven sette rammer for hva den enkelte institusjon kan ta betalt for av studentene. HSF er av den oppfatning at studentene selv skal betale for sitt pensum og læremateriell, mens den administrativ informasjon skal være gratis.

I en tid der elektronisk informasjon har overtatt mye av papirinformasjon ser HSF det som naturlig at studentene i større grad enn tidligere selv kan velge hvilken pensuminformasjon eller annen informasjon de ønsker å få i papirform.

HSF ønsker ikke at institusjoner skal få hjemmel til å ta generelle kopi- og utskriftsavgifter, og mener studentene skal betale for slike ytelser etter hva de faktisk bruker. Dette er ikke vanskelig å ivareta gjennom ordninger med kopikort, og salg av kompendium enten gjennom institusjon eller gjennom bokhandel.

3.3 KVALITETSSIKRING, EVALUERING OG AKKREDITERING

HSF ønsker et frittstående statlig organ for kvalitetssikring, evaluering og akkreditering. Det bør ligge faglige vurderinger og ikke politiske ønsker og visjoner bak godkjennelsene. Om en institusjon har gode nok kvalitetssikringsordninger og faglig kvalitet er et faglig spørsmål.

Denne interessen blir for staten ivaretatt gjennom minstestandarder for faglig nivå og bredde. Disse kan utarbeides gjennom forskriftene til NOKUT, og godkjennes i statsråd. Forvaltningen av disse forskriftene bør ligge til det uavhengige faglige organet alene.

3.4 STUDENTDEMOKRATI OG STYRESAMMENSETNING

Akademia involverer flere parter med til dels ulike interesser i driften av organisasjonene. De har en ting til felles; de ønsker gode resultater innen de fagfelt de jobber. Studenter, akademisk ansatte, administrativt ansatte og samfunns- og næringsliv må alle få sin stemme hørt.

HSF mener det er naturlig at ingen grupper sitter med flertall alene i et slikt styre. På den måten sikrer man mest mulig konsensus, og det tvinger gjennom en bred diskusjon av saker. For studentdemokratiet ellers viser HSF til nåværende lov der studenter er tildelt 2 medlemmer, eller 20% av medlemmene i valgte organer som behandler og avgjør studentrelevante saker.

Videre mener HSF at institusjonene skal ha et ansvar for å legge til rette for et lokalt studentdemokrati. Dette være seg gjennom tilgang til kontorlokaler, samt gjennom ordninger for frikjøp av studenter. Et studentdemokrati med høy aktivitet og kompetanse er viktig både for studentene som gruppe, og for institusjonene som et samfunn bestående av ansatte og studenter.

3.5 DIMENSJONERING

HSF ønsker at det skal være opp til institusjonen, og ikke være statens oppgave å dimensjonere høyere utdanning. Institusjonen må ha frihet til selv å bestemme hvordan den ønsker å innrette sitt fagmiljø, slik institusjonen og samfunnet er best tjent med. Staten skal ikke sitte med dimensjoneringsansvaret, men samfunnet bør ivareta sine behov for enkelte utdanninger innen spesielle felt gjennom øremerkede bevilgninger, eller kontraktsrettede midler for å opprettholde et minimumsnivå på enkelte fagmiljø. Det samme bør gjelde for samfunns- og næringslivet som også kan inngå slike kontraktfeste avtaler for å sikre eksistensen av deres studiebehov.

3.6 STUDENTVELFERD

HSF ønsker at institusjonen skal ha ansvar for studentvelferden, og at institusjonen skal ha valgmulighet til å avgjøre om det operasjonelle ansvaret skal ligge hos institusjon, hos studentsamskipnaden, eller om det skal organiseres på annen måte. HSF ser ikke at det er nødvendig å lovfeste en plikt for institusjonene til å være tilknyttet en studentsamskipnad.

Det å skape en monopolsituasjon i studentvelferden virker ikke hensiktsmessig i år 2004. HSF viser til det brede mangfoldet av velferdorganisering som eksisterer i Europa. Videre viser vi til at ingenting bør ligge i veien for at en institusjon for eksempel selv skal drifte studentboliger og barnehager.

HSF ønsker videre at regjeringen tar opp organiseringen av studentvelferden i en egen stortingsmelding der man ser på muligheten for å pålegge vertskommunene et større ansvar, og der man ser på studenten som borger og skattebetaler på linje med andre samfunnsborgere. Dette vil si at velferdstjenestene i større grad kan organisert som annen velferd i Norge.

4. Kommentarer til de enkelte paragrafer

HSF legger flertalets innstilling til grunn, ettersom denne tar best opp i seg de vurderinger av akademisk frihet, og ansvarsfordeling som HSF legger opp til.

NOU 2003: 25 Ny lov om universiteter og høyskoler
Høringsuttalelse fra Høyres Studentforbund

§ 1-6

HSF er positive til at institusjon her blir tillagt dimensjoneringsansvaret. Staten sine interesser kan ivaretas på andre måter enn ved en formell dimensjonering.

§ 2-1

Styret i NOKUT bør ha 2 studenter.

Det er viktig at NOKUT er et reelt frittstående organ. Alle vedtak i NOKUT bør derfor være endelige, og ikke mulige å anke inn for departementet. Offentlighetsprinsippet bør også gjelde i NOKUT.

§ 2-5

HSF ser positivt på at avgjørelser om krav til opptak blir tillagt institusjon. Dette må være en faglig, og ikke en politisk avgjørelse, hvilke kvalifikasjoner som gjør en person skikket til en utdanning.

§ 2-8

HSF ønsker å sikre studentene sin rett til rettferdig vurdering ved hjelp av etterprøvbare muntlige prøver, jmfør § 4-3. Men HSF ser ikke behov for en ekstern sensor ved alle eksamener.

§ 3-1

HSF mener studenter ikke bare "kan", men "har rett til" å oppretta et studentorgan for å ivareta sine interesser og fremme sine synspunkt.

§ 3-3

HSF ønsker at studenter blir lagt under arbeidsmiljøloven, så langt denne passer, og at arbeidsmiljøtilsynet har tilsynsmyndighet. HSF viser her til mindretallsinnstillingen i KUF-komiteen på Stortinget i sammenheng med håndhevingen av nåværende Lov om universiteter og høyskoler.

§ 3-4

HSF mener Læringsmiljøutvalget skal tillegges same myndighet som etter eksisterende lov.

§ 3-5

HSF mener studentene skal være representert med 2 medlemmer, eller 20% av medlemmene med stemmerett i alle organer ved institusjon som har besluttende myndighet, eller innvirkning på forhold som omhandler studentene sine interesser.

§ 4-3

HSF ønsker at muntlige prøver eller praktiske prøver skal gjøres etterprøvbare så langt dette lar seg gjøre. For muntlige prøver vil en rett til, og mulighet for, opptak av slike prøver og dermed gjøre de etterprøvbare. Institusjon bør ha ansvaret for å lagre slike opptak til klagefrist har gått ut.

§ 5-1

HSF ønsker at styret skal være sammensatt som etter eksisterende lov, uten et flertal fra noen gruppe alene

§ 6-1

NOU 2003: 25 Ny lov om universiteter og høyskoler
Høringsuttalelse fra Høyres Studenterforbund

HSF støtter forslaget om at ansatte ikke er offentlige tjenestemenn, jfr. kommentarer under 3.1.

§ 7-1

Utdanning ved statlige utdanningsinstitusjoner skal være gratis. Dette gjelder ved at det ikke kan tas generelle studieavgifter. HSF mener også at ny lov skal legge til grunn at pengene følger studenten, både når det gjelder private og offentlige høyskoler og universiteter. Jfr kommentar under 3.2.

§ 8-1

HSF mener statlige høyere utdanningsinstitusjoner skal kunna organiseres som:

1. Selveide stiftelser
2. Særlovsselskap
3. Forvaltningsorgan med særskilte fullmakter.

Det er opp til hver enkelt institusjon å avgjøre dette.
For stiftelser gjelder loven om stiftelser, uten videre avgrensinger.

§ 11-1

Styret som etter dagens lov.

§ 11-7

Avsetting av styret må gjøres av Kongen i statsråd.

§ 11-12

Det bør være opp til den enkelte institusjon om Rektor skal være er valgt eller ansatt.

Sluttkommentarer

HSF viser til sitt utgangspunkt i den akademiske frihet, og institusjon sin egenrett til å avgjøre tilknytningsform. HSF vil også påpeke behovet for en grundige vurdering for de konkurranserettslige forhold vedrørende organisering av statlige utdanningsinstitusjoner, og tilskuddsmuligheter til disse. Videre er det et viktig moment for HSF at det er uklokt tvert å omdanne alle utdanningsinstitusjoner til en organisasjonsform en ikke har erfaring med. Før dette eventuelt skjer må det leggest til rette for compatible studier, der en får se endringen med fordeler og ulemper mellom de forskjellige organisasjonsformene. Slike endringer er vanskelige å stadfesta uten praktisk erfaring med drift.